

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-113>

УДК 338.46:379.82

ПОТЕНЦІАЛ СФЕРИ КУЛЬТУРНИХ ПОСЛУГ ТА ЙОГО СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ

CULTURAL SPHERE POTENTIAL AND IT'S STRUCTURAL ELEMENTS

Войтенко Ольга Артурівна

аспірантка, провідний інженер,

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0888-3974>**Voitenko Olha**

SI "Institute of Regional Research Named after M. I. Dolishniy of NAS of Ukraine"

У статті розкрито сутність потенціалу сфери культурних послуг як елементу економічної системи, здатного генерувати соціально-економічну віддачу. Виокремлено структурні компоненти потенціалу: культурогенні, людські, інфраструктурні, фінансові та інституційно-організаційні ресурси та їхні підвиди. Акцент зроблено на взаємозв'язку компонентів потенціалу, їхньому значенні для регіонального розвитку та впливі на якість життя населення та людський капітал. Враховано сучасні виклики, зокрема наслідки війни, тривале систематичне недофінансування галузі, нерівномірність доступу до культурних послуг та проблеми управління. Підкреслено роль громадянського суспільства та цифрових інструментів у популяризації культури, привабленні нових споживачів культурних послуг та формуванні сталого культурного середовища у регіонах України.

Ключові слова: сфера культурних послуг, потенціал, класифікація, культура, регіон.

This article aims to thoroughly analyze the potential of the cultural services sector and identify its key structural components, recognizing the profound impact of culture on various facets of economic activity and human capital development. The topic's relevance stems from the accelerating commercialization and commodification of cultural activities over the past century, necessitating a redefined conceptualization of cultural services within modern economic frameworks. The research methodology employs a multi-faceted approach, combining theoretical analysis with systematic classification. The theoretical foundation is complemented by the development of a novel classification system for the cultural services potential, which allows for a more nuanced understanding of its diverse elements and their interconnections. The study further utilizes a structural-functional analysis to examine components of the cultural sphere that contribute to overall regional growth and competitiveness. The study yields significant results by providing a detailed classification of the potential of cultural services. It distinguishes between various categories of cultural resources, including tangible and intangible heritage, and cultural infrastructure, and highlights their synergistic relationships. The research demonstrates that the effective harnessing of this potential goes beyond mere preservation, actively contributing to economic innovation, job creation, and the enhancement of a region's attractiveness. The practical value of this article is substantial for policymakers, regional planners, and cultural institutions. The proposed classification system provides a useful tool for identifying underutilized cultural resources and designing targeted interventions to maximize their impact. By re-emphasizing culture's role as an economic driver and a source of societal resilience, the article advocates for a paradigm shift in how cultural investments are perceived, moving from mere expenditure to strategic investment in sustainable growth and an enhanced quality of life.

Keywords: cultural services' sphere, potential, classification, culture, region.

Постановка проблеми. Культура у певний спосіб формує потенціал різних сфер економічної діяльності, створюючи передумови та середовище для підприємницької активності, функціонування державних інституцій, формування та реалізації людського капіталу тощо. Втім, впродовж останніх ста років багато

видів діяльності, що загалом можна об'єднати поняттям «культурні послуги», комерціалізувались та комерціалізувались, що вимагає від дослідників розглядати цю сферу як елемент економічної системи певної території. Відповідно, сьогодні сфера культури одночасно є важливим елементом формування та реалі-

зації потенціалу інших галузей та структурних елементів економіки, а також має власний багатокomпонентний економічний потенціал, що вимагає визначення та систематизації ресурсів, які його формують.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематиці визначення потенціалу, його видів та структурних компонентів присвячували увагу значна кількість вітчизняних авторів. Так, Л. Добрик [1] приділяла увагу визначенню поняття «потенціал» та його підкатегорій; види потенціалу безпосередньо пов'язані з економічним потенціалом та сферою культури досліджували В. Прохорова [2] – соціальний потенціал, К. Соколюк і А. Головащенко [3], Л. Мартюшева та В. Калишенко [4] – інноваційний потенціал, Ю. Юхновська [5] – туристичний потенціал. В. Школа [6], а також Л. Ладонько та О. Мітал [7] вивчали потенціал економіки регіону як важливу компоненту економічної системи країни.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний доробок дослідників у питанні потенціалу територій та соціально-економічної сфери, сьогодні постає питання не лише щодо окреслення поняття «потенціал сфери культурних послуг», як сектору креативної економіки із найбільшою економічною віддачею, але також визначення структурних елементів, які формують такий потенціал в розрізі територій.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є дослідження сутності поняття «потенціал сфери культурних послуг», а також визначення та систематизація ресурсів, які формують цей потенціал.

Виклад основного матеріалу дослідження. Єдиного підходу до дефініції «потенціал» серед вчених немає, однак узагальнено, його можна визначити як «наявність якогось ресурсу, який за певних можливості й обставин може бути перетворений на корисну роботу, корисний результат» [8, с. 9].

Під поняттям «економічний потенціал» мають на увазі «спроможність економіки країни, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничу діяльність, випускати продукцію, товари, надавати послуги, задовольняти попит населення, суспільні потреби, забезпечувати розвиток виробництва та споживання» [4]. Економічний потенціал регіону визначають як «сукупні можливості регіону, його підприємств та окремих суб'єктів господарювання визначати, формувати та найбільш ефективно забезпечувати та задовольняти суспільні потреби (фактичні та

потенційні) в процесі взаємодії з оточуючим середовищем і раціонального використання ресурсів з метою забезпечення економічного зростання, суспільного добробуту, підвищення еколого-економічної безпеки регіону та країни в цілому» [7].

Компонентами економічного потенціалу визначають: трудовий, виробничий, ресурсний, інформаційний, інноваційний, фінансовий потенціали тощо. У наведеному переліку відсутній культурний потенціал території, що, однак, робить значний внесок в соціально-економічний розвиток регіонів як безпосередньо, так і через спричинені ним мультиплікативні ефекти. Вважається, що потенціал сфери культури необхідно досліджувати як мережеве з'єднання багатьох інших видів потенціалів з якими він взаємопов'язаний, зокрема соціальним [2], інноваційним [4] та креативним потенціалами території.

Розглянемо сутність економічного потенціалу сфери культури, який можна визначити як сукупну здатність наявних економічних ресурсів у сфері культури забезпечити виробництво максимально можливого обсягу продуктів, що задовольнятимуть потреби суспільства на певному етапі його розвитку [1]. Водночас ресурси – це сукупність матеріальних і нематеріальних чинників і засобів, які можуть бути використані у виробничих і невиробничих сферах для задоволення потреб людей [5].

Потенціал сфери культури як галузі формується значною кількістю ресурсів різного типу, які можна класифікувати першочергово за їхньою генезою (рис. 1). Взаємозв'язок між всіма компонентами цієї системи обумовлено спрямованістю культури як виду економічної активності на формування економічної та соціальної віддачі.

Базовими ресурсами формування та реалізації потенціалу сфери культурних послуг є культурогенні ресурси, які поділяють за двома ознаками: матеріальність та вік. За першою ознакою виділяють матеріальні та нематеріальні культурні ресурси. До першої категорії, яку позначають також поняттями «об'єкти культурної спадщини» відносять визначні місця, споруди (витвори), комплекси (ансамблі) та їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного,

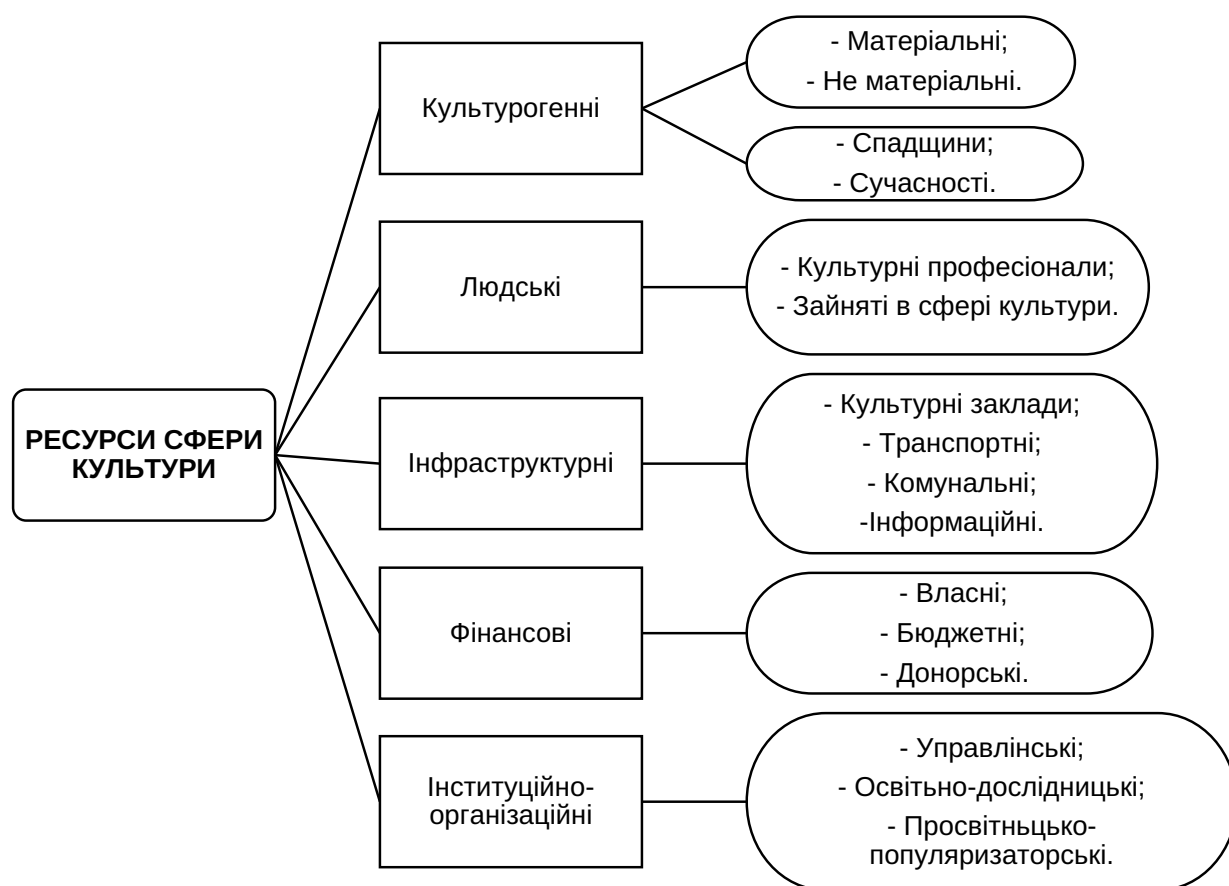

Рис. 1. Ресурси, що формують потенціал сфери культурних послуг

Джерело: сформовано автором

архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність [9, ст. 1]. До категорії нематеріальних культурних ресурсів (нематеріальної культурної спадщини) належать «звичаї, форми показу та вираження, знання, навички, що передаються від покоління до покоління, постійно відтворюються спільнотами та групами під впливом їхнього досвіду, оточення, взаємодії з природою, історії та формують у них почуття самотності та наступності, сприяючи таким чином повазі до культурного розмаїття і творчості людини» [10, ст. 1].

Другою ознакою класифікації культурогенних ресурсів є тривалість їхнього існування. Оскільки законодавець визначив, що до внесення певного культурного об'єкта в реєстр нерухомої спадщини, той має відповідати щонайменше двом ознакам: 1) обов'язково зберегти свою автентичність та 2) володіти принаймні однією характеристикою з переліку визначеного Законом. Зважаючи також на велику кількість мистецьких творів, які створюються в наш час, можна вважати, що культурні ресурси поділяються на об'єкти

спадщини та об'єкти сучасності. Водночас відповідно до Цивільного Кодексу України, загальне правило майнових інтелектуальних прав на об'єкти авторського права діють впродовж життя автора та 70 років після його смерті (немайнові права є чинними безстроково, якщо інше не встановлено законом) [11, гл. 35-37]. Цей факт унеможливує внесення тих культурних ресурсів, що були створені впродовж останнього часу (50-70 років) саме до переліку об'єктів спадщини.

Роль та значення власне культурних ресурсів для розвитку сектору культури неможливо переоцінити, оскільки вони є засадничими для функціонування культурних закладів та творців культурного продукту. Вплив культурогенних ресурсів на соціально-економічний розвиток території проявляється за напрямками: економічні ефекти, що виражаються через споживчу та неспоживчу цінності об'єктів спадщини; імідж та бренд місцевості; формування та розвиток економіки знань та креативності; рівень та якість життя населення; інтегральний елемент процесів ревіталізації спадщини; екологічні ефекти [12, с. 112].

Власне економічний вплив культурогенних ресурсів виявляється шляхом безпосереднього внеску у формування доходів певної території через 1) дозволені законодавством форми господарювання та діяльності на території об'єктів нерухомої спадщини (екскурсійна діяльність, реалізації вхідних квитків, кошти від оренди приміщень території для проведення заходів, продаж сувенірної продукції тощо); 2) забезпечення робочих місць та виплата заробітної платні висококваліфікованим кадрам; 3) мультиплікативні ефекти від наявності та господарської діяльності на основі об'єктів матеріальної культурної спадщини.

Незалежно від характеру власності культурогенні ресурси вимагають придбання ззовні різного типу благ і послуг, таких як комунальні послуги, послуги, пов'язані з охороною, підтриманням чистоти й поточним ремонтом, а також послуги інформаційні, фінансові, юридичні, пов'язані із захистом фондів, обладнанням інтер'єрів та експозицій, видавничі, рекламні та ін. [12, с. 114]. Окрім того, культурогенні ресурси є основою для культурно-пізнавального або історико-культурного туризму, який, своєю чергою, також спричиняє мультиплікативний ефект та стимулює розвиток мережі закладів харчування, розміщення та обслуговування потреб туристів.

Наступним важливим видом ресурсів, які формують потенціал сфери культурних послуг, є людські ресурси, адже людина – ядро культури, як з погляду того хто створює або надає культурний продукт, так і зі сторони споживача.

У сфері культурних послуг трудові ресурси поділяються на працівників культури та культурних професіоналів. До категорії культурних професіоналів належать категорії, що пов'язані з творчим і мистецьким економічним циклом: створення, виробництво, розповсюдження та продаж, збереження, освіта, управління та регулювання, збирання спадщини та збереження культурних благ і послуг [13]. Згідно з класифікатором професій ISCO-08 визначають 17 культурних професій [14], які вимагають спеціалізованої освіти у вищих навчальних закладах із профілем на культурну діяльність (наприклад Академія мистецтв, кіноакадемія тощо).

Згідно із загальновизнаним підходом, зайнятість у сфері культури може набувати одного з трьох видів: 1) культурний професіонал, що зайнятий у сфері культури; 2) культурний професіонал, що зайнятий в іншому сек-

торі економіки; 3) професіонал іншої сфери зайнятий у сфері культури [13]. Водночас основними формами зайнятості у сфері культури вважають: зайнятість за трудовим договором, що передбачає повний робочий день (повна зайнятість із забезпеченням соціальних гарантій та сплатою податків на зарплату); часткова зайнятість (короткотермінові трудові контракти або зайнятість не на повний робочий день), самозайнятість (як оформлений приватний підприємець, ФОП та ін.), неформальна зайнятість [15]. Окрім того, набувають поширення нові форми зайнятості, зокрема так звані «контракти нульових годин», за якими роботодавець не зобов'язується забезпечити працівнику певну мінімальну кількість робочих годин, а відповідно і гарантовану оплату праці у певний період [16].

Наступною важливою категорією ресурсів, що забезпечує реалізацію потенціалу сфери культури, є інфраструктурні. Елементами культурної інфраструктури є музеї, бібліотеки, клубні заклади, демонстратори фільмів, перформативні організації (театри, концертні установи, цирки та ін.), мистецькі школи. Переважна більшість таких закладів в Україні належить до державної чи комунальної власності та є некомерційними.

Культурні установи та заклади забезпечують доступність культурних продуктів для населення, формуючи пропозицію для різних категорій споживачів. Втім, дослідники відзначають, що з 90-х років і до сьогодні прослідковується негативна тенденція зі зменшення кількості та якості усіх типів закладів культурної інфраструктури [17], особливо в сільській місцевості. Просторовий розподіл всіх типів культурних закладів є непропорційним, як у міжрегіональному, так і внутрішньорегіональному вимірах. Доступність культурних закладів та їх послуг ускладнена також наслідками повномасштабної війни.

За свідченнями європейських дослідників, «культурні практики та інфраструктура важливі не лише тому, що додають вартості економічній діяльності, а й через те, що сприяють гуртуванню громад, посилюють когнітивні навички та поліпшують ментальні та фізичні умови» [18, с. 40]. Окрім закладів культури, інфраструктурні ресурси галузі також включають транспортні, комунальні та інформаційні. Так, транспортна інфраструктура є важливим чинником доступності як закладів культури, так і культурогенних об'єктів, а отже забезпечує реалізацію попиту населення на культурні послуги. Комунальна інфраструктура –

це засадничий елемент функціонування культурних установ, закладів та об'єктів матеріальної культурної спадщини, а також професійної діяльності працівників сфери культури, оскільки забезпеченість електроенергією, водою та опаленням (газом чи альтернативними джерелами) безпосередньо впливає на якість досвіду отриманого споживачами культурних послуг та визначає умови праці надавачів цих послуг.

Щодо інформаційної інфраструктури, то її вплив на розкриття потенціалу сфери культури значно зростає зі зростанням поширеності та впливу соціальних мереж. Провідні культурні діячі відзначають роль різних інтернет-платформ у просуванні українського культурного продукту серед споживачів, навіть серед тих, хто раніше не цікавився або цікавився мало послугами закладів культури [19]. Варто зауважити, що практика ведення та просування у соціальних мережах культурних закладів в Україні має спорадичний характер і часто напряму залежить від обізнаності та прогресивності керівника окремого закладу, що позначається на попиті на їх послуги серед споживачів, особливо молодшої аудиторії.

Фінансові ресурси є основою для функціонування будь-якого підприємства. У сфері культури кошти організацій можуть бути бюджетні (основне джерело фінансування для некомерційних закладів культури в регіонах), власні (ті, що заробляються організацією) та донорські (грантова допомога від фондів, організацій чи приватних меценатів).

В Україні існує система переважно державної підтримки фінансового забезпечення сфери культури, яка складається з прямого та непрямого бюджетного фінансування. Пряме фінансове забезпечення включає фінансування поточної діяльності закладів культури (зарплати, комунальні послуги та ін.) і цільові трансферти, призначені для фінансування національних довгострокових програм та проєктів. До непрямих заходів відносять державні гарантії, кредитні та податкові пільги [20]. Прямих 80-85% видатків на культуру направляються на зарплати працівників і лише 2-3% на капітальні витрати, витрати пов'язані з розвитком [21]. Водночас видатки на фінансування закладів культури з бюджетів територіальних громад значно більші, ніж з державного бюджету, адже їм підпорядковано більше суб'єктів отримувачів фінансування.

Внаслідок тривалої невизначеності щодо розвитку культури в Україні на рівні держави, виникла ситуація в якій значна кількість

неприбуткових закладів культури втратили свою соціальну та економічну роль, а приватний сектор не здатен заповнити утворений розрив, особливо в малих містах та на сільських територіях.

Важливим та перспективним джерелом фінансових ресурсів для сфери культурних послуг є донорські кошти, отримані через грантові проєкти та від меценатів. Якщо за період війни кількість проєктів фінансової підтримки розвитку культури та окремих культурних професіоналів в Україні значно зросла, зокрема і через структури Українського Культурного Фонду, то ситуація з приватними меценатськими ініціативами залишається доволі поганою. Заклади культури також можуть застосовувати інструменти державно-приватного партнерства, що очікувано будуть вельми результативними, оскільки приватні інвестори завжди вмотивовані зменшити витрати та підвищити ефективність використання основних фондів з метою отримання прибутків від інвестицій [22].

Останніми в переліку ресурсів є інституційно-організаційні – структури, правила, норми та процеси, які впливають на функціонування та управління організаціями в межах певної інституційної системи. Для формування якісного середовища функціонування сфери культурних послуг всі елементи інституційно-організаційних ресурсів мають бути інституційно спроможними, тобто здатними належно виконувати покладені на них державні та соціальні функції. До переліку такого типу ресурсів відносяться законотворчі та управлінські структури, оскільки саме вони формують «правила гри» у секторі культури, а також задають темпи розвитку, які можуть бути ускладнені бюрократизованістю державної системи прийняття та впровадження рішень.

Законотворчим органом в Україні є Верховна Рада, в межах сесій якої діє Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики, що безпосередньо впливає на зміни нормативно-правових актів у галузі культури та культурних послуг. Державне управління сферою культурних послуг здійснюється Міністерством культури та стратегічних комунікацій, у структурі якого діє 11 установ, центрів та підприємств, а поза Мінкультом – ще п'ять державних компаній, агентств та служб, діяльність яких певною мірою перетинається з підзвітними міністерству. Окрім МКСК, сфера культурних послуг регулюється також діяльністю інших міністерств, зокрема Мініс-

терством освіти та науки, Міністерством цифрової трансформації, Міністерством фінансів, Міністерством економіки, Міністерством закордонних справ тощо. Безпосередній вплив на всю галузь також має державна система правової охорони інтелектуальної власності.

Як зазначає Плецан Х. В. з приводу широкої мережі установ-регуляторів у сфері культури та креативних індустрій: «Превалювання структурних інституцій забезпечує ефективну діяльність, водночас роздрібненість функціональної діяльності. Це формує зайвий бюрократичний процес. Разом із тим знижує швидкість прийняття рішень і гнучкості державних інституцій до викликів часу і змін» [23, с. 241].

Окрім управлінських інститутів, у сфері культури важливу роль відіграють освітньо-дослідні установи. До них належать як заклади середньої та вищої мистецької освіти, науково-дослідні організації, так і заклади культури, що надають послуги населенню серед основних функцій окрім збирання та збереження фондів є також їхнє дослідження (музеї, архіви, бібліотеки).

В останні роки вкрай важливими для розвитку сфери культурних послуг стали суб'єкти громадянського суспільства – громадські організації та окремі громадські активісти. Вони сприяють збереженню, розвитку та популяризації культурної спадщини, організовують культурні заходи, виставки та фестивалі; активно залучають громадськість до культурних проєктів, підтримують мистецькі ініціативи та сприяють культурному обміну;

можуть виступати як посередники між культурними діячами, громадою та владою, забезпечуючи доступ до культурних ресурсів і підтримуючи різноманітність культурного життя у регіонах країни [18; 24]. Особливо яскраво роль та вплив громадянського суспільства проявляється під час війни, зокрема на деокупованих та прифронтових територіях, де діяльність державних чи комунальних установ і органів може бути обмежена внаслідок військових дій.

Висновки. Підсумовуючи огляд ресурсів, які формують потенціал сфери культурних послуг в регіонах України, можна зазначити що їхня структура є достатньо різноманітною та наповненою, однак відзначаються проблеми із якістю наявних ресурсів: від стану об'єктів культурної спадщини та наповнення виставкових залів музеїв і полиць бібліотек, до інституційної спроможності розгалуженої системи управління культурою й здатністю громад і держави фінансувати базові заклади, що надають культурні послуги населенню.

Сьогодні актуалізована проблема перегляду підходів до менеджменту у сфері культури на всіх щаблях, що включає проблеми із призначенням якісних кадрів, з відповідною займаний посаді компетенцією та/або освітою, рівнем фінансової винагороди, способами фінансування капітальних інвестицій для оновлення матеріально-технічної бази та формуванням інформаційно-комунікаційних стратегій як загальнодержавного, так регіонального і місцевого рівнів та реалізації їх у конкретних закладах культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Добрик Л.О. Генеза поняття «потенціал» як базової економічної категорії соціально-економічного потенціалу регіону. *Економіка і суспільство*. № 19. 2018 р. С. 746–755. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/114.pdf (дата звернення: 04.06.2025)
2. Прохорова В. М. Соціальний потенціал регіону: методологічні аспекти, *Вісник Полтавської державної аграрної академії*, т. 1, № 1 (6), с. 217–223, 2013. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.1/217.pdf> (дата звернення: 04.06.2025)
3. Соколюк К. Ю. та Головащенко А. В. Економічний потенціал регіону: інноваційна складова, *Інфраструктура ринку*, № 20, с. 29–35, 2018.
4. Мартюшева Л.С., Калишенко В.О. Інноваційний потенціал як об'єкт економічного дослідження. *Фінанси України*. 2012. № 10. С. 61–66.
5. Юхновська Ю. О. Збалансований розвиток потенціалу туристичної галузі України: теорія, методологія, практика. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Дніпро, 2021. 588 с. URL: <https://ndch.diit.edu.ua/upload/Защиты/Юхновська/Дисертація%20Юхновська%20Ю.О.%202021.04.23.pdf> (дата звернення: 04.06.2025)
6. Школа В. Ю. Економічний потенціал регіону та його складові, *Економічні проблеми сталого розвитку*, Суми, 3–5 квіт. 2012, т. 3, с. 165–166.
7. Ладонько Л. С., Мітал О. Г. Методичні підходи до оцінки економічного потенціалу регіону. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6939> (дата звернення: 04.06.2025)

8. Формування і розвиток людського потенціалу регіону: сутність, сучасні тенденції та методи оцінювання / Монографія / МОН України. Одеський нац. економічний унів-тет Одеса: БОІ СОІУ «Атлант», 2018. 103 с.
9. «Про охорону культурної спадщини», Закон України № 1805-III, 2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 04.06.2025)
10. «Про культуру», Закон України № 2778-VI, 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 04.06.2025)
11. Цивільний Кодекс України, Верховна Рада України, 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.06.2025)
- Ганський В. О. Теоретико-методологічні основи управління ресурсами спадщини в системі національної економіки. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Львів, 2021. 500 с. URL: https://www.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdzily/Aspirantura/Rady/Spec_vchena_rada/Dyser-tacii/2021_04/Ganskii_diser.pdf (дата звернення: 04.06.2025)
12. Pasikowska-Schnass M. Employment in the cultural and creative sectors: brief. *European Parliamentary Research Service*, 2019. 12 с. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/642264/EPRS_BRI\(2019\)642264_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/642264/EPRS_BRI(2019)642264_EN.pdf) (дата звернення: 04.06.2025)
13. Galian, C., Licata, M., Stern-Plaza, M. 2021. Social Protection in the Cultural and Creative Sector: Country Practices and Innovations, *ILO Working Paper 28* (Geneva, ILO). URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_dialogue/@sector/documents/publication/wcms_781638.pdf (дата звернення: 04.06.2025)
- Birkel M., Castendyk O., Müller J., M. Schwarz, Wink R. 2020 Cultural and Creative Industries Monitoring Report Summary. Federal Ministry for Economic Affairs and Energy. Berlin, 2020. 96 с. URL: https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Publikationen/Wirtschaft/2020-cultural-and-creative-industries-monitoring-report.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (дата звернення: 04.06.2025)
14. Умови праці у сфері культури та креативних індустрій К.: Аналітичний центр Cedos, 2021. 155 сторінок. URL: https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/doslidzhennia-umovy-pratsi-u-sferi-kultury-ta-kreatyvnykh-industrii_.pdf (дата звернення: 04.06.2025)
15. Ревко А. Культурна інфраструктура як базис розвитку соціогуманітарного простору регіонів України в умовах трансформаційної економіки. *Problems and prospects of economic and management*. 2018. 3(15). 130–136. DOI: 10.25140/2411-5215-2018-3(15)-130-136 (дата звернення: 04.06.2025)
16. Гілен П., Ляйстер Т. Культура в підмурках громадянського суспільства: зб. статей / Паскаль Гілен, Тайс Ляйстер; пер. з англ. Я. Стріха. Харків: ist publishing, 2023. 120 с.
17. Котубей-Геруцька О. Класики у TikTok, черги в театр та література на спортивній арені: про феномен любові до української культури. *Суспільне. Культура*, 03.06.2024. URL: <https://surl.li/mshcsq/> (дата звернення: 04.06.2025)
18. Дубок І. П. Джерела фінансування сфери культури в Україні та напрями їх розширення. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*, 2015. № 2. С. 63–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_2_11 (дата звернення: 04.06.2025)
19. Марчак Д. 2022 проти 2021: знакові проекти влади через призму бюджету. ТОВ «ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «МЕДІА-ДК», 13.01.2022. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/pensiji-v-ukrajini-na-shcho-vitrachali-koshti-byudzheta-2021-velike-budivnictvo-novini-ukrajini-50208424.html> (дата звернення: 04.06.2025)
20. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу / С. Грищенко. К., ФОП Москаленко О. М., 2011. 140 с.
21. Плецан Х. В. Становлення та розвиток інституційної спроможності діяльності креативних індустрій в Україні: культурологічний аналіз. *Культурологічний альманах*. 2022. № 3. С. 236–254. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.30> (дата звернення: 04.06.2025)
22. Lewis D. Understanding the role of non-government organizations (NGOs) as cultural brokers: a review of approaches. *Volkskunde* (Amsterdam, Netherlands) № 3, 2014. URL: <https://surl.li/zmzdsd> (дата звернення: 04.06.2025)

REFERENCES:

1. Dobryk, L. O. (2018). Heneza poniattia «potentsial» yak bazovoi ekonomichnoi katehorii sotsialno-ekonomichnoho potentsialu rehionu [Genesis of the concept of "potential" as a basic economic category of socio-economic potential of the region]. *Ekonomika i suspilstvo*, 19, pp. 746–755. Retrieved from https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/114.pdf at 04.06.2025 [in Ukrainian]

2. Prohorova, V. M. (2013) Sotsial'nyi potentsial rehionu: metodolohichni aspekty [Social potential of the region: methodological aspects], *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi agrarnoi akademii*, т. 1, № 1 (6), pp. 217–223. Retrieved from: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.1/217.pdf>. at 04.06.2025 [in Ukrainian]
3. Sokoluk, K. Yu. & Holovashchenko, A. V. (2018) Ekonomichnyi potentsial rehionu: innovatsiina skladova [Economic potential of the region: innovative element], *Infrastructura rynku*, № 20, pp. 29–35. [in Ukrainian]
4. Martiusheva, L. S., Kalyshenko, V. O. (2012). Innovatsiyni potentsial yak ob'iekt ekonomichnoho doslidzhenia [Innovative potential as an object of economic research]. *Finansy Ukrainy*, 10, pp. 61–66.
5. Yukhnovska, Yu. O. (2021). Zbalansovanyi rozvytok potentsialu turystychnoi haluzi Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka [Balanced development of the potential of the tourism industry in Ukraine: theory, methodology, practice]. (Doctoral dissertation, Dnipro). Retrieved from <https://ndch.diit.edu.ua/upload/Защиты/Юхновська/Дисертація%20Юхновська%20Ю.О.%202021.04.23.pdf> at 04.06.2025 [in Ukrainian]
6. Shkola, V. Yu (2012) Ekonomichnyi potentsial rehionu ta yoho skladovi [Economic potential of the region and its components], *Economical problems of sustainable development*, Sumy, issue 3, pp. 165-166. [in Ukrainian]
7. Ladonko, L. S., Mital, O. H. (2019). Metodychni pidkhody do otsinky ekonomichnoho potentsialu rehionu [Methodological approaches to assessing the economic potential of the region]. *Efektivna ekonomika*, № 3. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6939>. doi:10.32702/2307-2105-2019.3.4 at 04.06.2025 [in Ukrainian]
8. Formuvannia i rozvytok liudskoho potentsialu rehionu: sutnist, suchasni tendentsii ta metody otsiniuvannia [Formation and development of human potential in the region: essence, modern trends, and assessment methods]. (2018). Odesa: VOI SOIU "Atlant". [in Ukrainian]
9. Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny [On the protection of cultural heritage]. (2000). Law of Ukraine № 1805-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> at 04.06.2025 [in Ukrainian]
10. Pro kulturu [On culture]. (2010). Law of Ukraine № 2778-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> at 04.06.2025 [in Ukrainian]
11. Tsyvilnyi Kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. (2003, January 16). Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> at 04.06.2025 [in Ukrainian]
12. Hanskyi, V. O. (2021). Teoretyko-metodolohichni osnovy upravlinnia resursamy spadshchyny v systemi natsionalnoi ekonomiky [Theoretical and methodological foundations of heritage resource management in the system of national economy]. (Doctoral dissertation, Lviv). Retrieved from https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Aspirantura/Rady/Spec_vchena_rada/Dysertacii/2021_04/Ganskii_diser.pdf at 04.06.2025 [in Ukrainian]
13. Pasikowska-Schnass, M. (2019). Employment in the cultural and creative sectors: brief. European Parliamentary Research Service. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/642264/EPRS_BRI\(2019\)642264_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/642264/EPRS_BRI(2019)642264_EN.pdf) at 04.06.2025
14. Galian, C., Licata, M., Stern-Plaza, M. (2021). Social Protection in the Cultural and Creative Sector: Country Practices and Innovations (ILO Working Paper 28). Geneva: ILO. Retrieved from https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_dialogue/@sector/documents/publication/wcms_781638.pdf at 04.06.2025
15. Birkel, M., Castendyk, O., Müller, J., Schwarz, M., Wink, R. (2020). Cultural and Creative Industries Monitoring Report Summary. Federal Ministry for Economic Affairs and Energy. Retrieved from https://www.bmwk.de/Redaktion/EN/Publikationen/Wirtschaft/2020-cultural-and-creative-industries-monitoring-report.pdf?__blob=publicationFile&v=1 at 04.06.2025
16. Umovy pratsi u sferi kultury ta kreatyvnykh industrii [Working conditions in the field of culture and creative industries]. (2021). Kyiv: Analychnyi tsentr Cedoss. Retrieved from <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/doslidzhennia-umovy-pratsi-u-sferi-kultury-ta-kreatyvnykh-industrii.pdf> at 04.06.2025 [in Ukrainian]
17. Revko, A. (2018). Kulturna infrastruktura yak bazys rozvytku sotsiohumanitarnoho prostoru rehioniv Ukrainy v umovakh transformatsiinoi ekonomiky [Cultural infrastructure as a basis for the development of socio-humanitarian space in Ukrainian regions in a transforming economy]. *Problems and prospects of economic and management*, 3(15). [in Ukrainian]
18. Ghylen, P., Liaister, T. (2023). Kultura v pidmurkakh hromadianskoho suspilstva [Culture in the foundations of civil society] (Ya. Strikha, Trans.). Kharkiv: ist publishing. [in Ukrainian]
19. Kotubei-Herutska, O. (2024, June 3). Klasyky u TikTok, cherhy v teatry ta literatura na sportyvniy areni: pro fenomen liubovi do ukrainskoi kultury [Classics on TikTok, theater queues, and literature in the sports arena: about the phenomenon of love for Ukrainian culture]. *Suspilne. Kultura*. Retrieved from <https://surl.lu/mshcsq> at 04.06.2025 [in Ukrainian]
20. Dubok, I. P. (2015). Dzherela finansuvannia sfery kultury v Ukraini ta napriamy yikh rozshyrennia [Sources of funding for the cultural sector in Ukraine and directions for their expansion]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho*

upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, 2, pp. 63-70. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_2_11 at 04.06.2025 [in Ukrainian]

21. Marchak, D. (2022, January 13). 2022 proty 2021: znakovi proiekt vlad cherez pryzmu biudzhetu [2022 vs 2021: significant government projects through the prism of the budget]. TOV "VYDAVNYCHYI DIM "MEDIA-DK". Retrieved from <https://nv.ua/ukr/opinion/pensiji-v-ukrajini-na-shcho-vitrachali-koshti-byudzhhet-2021-velike-bu-divnictvo-novini-ukrajini-50208424.html> at 04.06.2025 [in Ukrainian]

22. Hryshchenko, S. (2011). Pidhotovka ta realizatsiia proektiv publicjno-pryvatnoho partnerstva: Praktychnyi posibnyk dlia orhaniv mistsevoi vlady ta biznesu [Preparation and implementation of public-private partnership projects: A practical guide for local authorities and businesses]. Kyiv: FOP Moskalenko O.M. Retrieved from https://regionet.org.ua/files/PPP_report_USAID_2011_ua.pdf at 04.06.2025 [in Ukrainian]

23. Pletsan, Kh. V. (2022). Stanovlennia ta rozvytok instytutsiinoi spromozhnosti diialnosti kreatyvnykh industrii v Ukraini: kulturolohichniy analiz [Formation and development of institutional capacity for creative industries in Ukraine: culturological analysis]. *Kulturolohichniy almanakh*, №3, pp. 236-254. [in Ukrainian]

24. Lewis, D. (2014). Understanding the role of non-government organizations (NGOs) as cultural brokers: a review of approaches. *Volkskunde* (Amsterdam, Netherlands), №3. Retrieved from <https://surl.li/zmzdsm> at 04.06.2025.